

правового регулювання суб'єктивного права на повагу гідності й честі особи. Крім того, слід зазначити, що поняття «гідність» та «честь» не визначені в нормах законодавства, а розроблені у науковій літературі на основі етичних категорій.

Таким чином, здійснення права на честь і гідність можна охарактеризувати наступним чином:

1) зміст суб'єктивного права на гідність і ділову репутацію складається із кількох правоможностей (володіння, користування, розпорядження);

2) здійснюється особою самостійно, незалежно від волі інших осіб;

3) право на честь і гідність охороняється Конституцією України, як найвища соціальна цінність і не може бути обмежена

4) має відбуватися у межах визначених у нормах-принципах – добросовісності, розумності, справедливості.

Список використаної літератури:

1. Гаджиев Г.А. «Конституционные принципы добросовестности» // государство и право 2002 — № 7. — С. 58.
2. Мережко А.Л. *lex mercatoria*. Теория и принципы транснационального торгового права. — К.: Таксон. 1999. — С. 187.
3. Лесняк В.В. Защита чести, достоинства и деловой репутации в гражданском законодательстве России // Юрист. — 1999. — № 1. — С. 63.
4. Общая теория государства и права. Академический курс в 2-х томах / Отв. ред. проф. М.Н. Марченко. — Т. 1. Теория государства. — М.: Зерцало, 1998. — С. 336.
5. Панкевич І.М. Здійснення прав людини: проблеми обмежування (загальнотеоретичні аспекти): Автореф. дис... канд. юрид. наук. — Львів, 2000. — С. 18.
6. Малеина М.Н. Содержание и осуществление личных неимущественных прав граждан: проблемы теории и законодательства // Государственно и право. — 2000. — № 2. — С. 18.

Давидова Ірина Віталіївна

Національний університет «Одеська юридична академія»,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного права

ДО ПИТАННЯ ПРО ПІДСТАВИ ВИЗНАННЯ ПРАВочИНУ НЕДІЙСНИМ

Відповідно до ст. 215 ЦК України підставою недійсності правочину є недотримання в момент вчинення правочину стороною (сторонами) вимог, зазначених вище. Тобто порушення хоча б

однієї з перерахованих вимог тягне недійсність правочину. Таким чином, правочин може бути визнаний недійсним лише з підстав і з наслідками, передбаченими законом.

Відповідно до цього недійсні правочини можуть бути поділені на чотири групи (послідовність відповідає визначеній в зазначеній нормі):

- а) правочини з недоліками змісту (вади змісту);
- б) правочини, недійсні за їх суб'єктним складом (вади суб'єкта);
- в) правочини з недоліками волі (вади волі);
- г) правочини з недоліками форми (вади форми).

Розглянемо більш детально недійсні правочини, вчинені з вадами змісту, суб'єкта, волі, форми.

Отже, першою умовою дійсності і, відповідно, невиконання якої буде мати наслідком недійсність даного правочину (внаслідок вади змісту) є відповідність його змісту ЦК України, іншим актам цивільного законодавства, а також інтересам держави і суспільства, його моральним засадам.

Зміст є одним з елементів правочину, порушення вимог закону до якого є спеціальною підставою його недійсності. Під змістом правочину як юридичного факту можна розуміти зміст волевиявлення, спрямованого на виникнення, зміну або припинення певних прав та обов'язків. Він складається з умов, які визначають права і обов'язки у відповідних правовідносинах, на виникнення якого спрямована воля сторін. Зазначені умови можуть як міститися в законах та інших правових актах, так і встановлюватися учасниками правочину самостійно на підставі принципу диспозитивності. Але в будь-якому випадку зміст правочину передбачає відповідність не лише нормам цивільного права, але і його принципам.

Також до протизаконних правочинів віднесено правочини, вчинені всупереч інтересам держави і суспільства, його моральним засадам. І це є логічним та правильним, адже якщо мета правочину суперечить інтересам держави і суспільства, його моральним засадам, то фактично відбувається посягання на правові підвалини суспільства, що містяться в імперативних нормах.

Зокрема, як уже зазначалося вище, в літературі використовується поняття «антисоціальний правочин», для якого характерним є: суспільна небезпека і протиправність, гостра соціальна конфліктність і громадська шкідливість виконання. «Анти-соціальним» можна назвати правочин, який є суспільно небезпечним і протиправним, вчиненим у вигляді посягання на охоронювані законом права та інтереси держави і суспільства.

Отже, мова має йти про забезпечення правопорядку, моральності. Однак дані поняття чітко в законодавстві не визначені, що призводить до розбіжностей, сваволі, правових конфліктів тощо.

В літературі та на практиці зустрічаються різні точки зору щодо розуміння терміна «порушення основ правопорядку» як підстави недійсності правочину. Одні відносять до цієї категорії правочини, вчинені в протиріччі з публічним порядком в країні (ознакою таких правочинів може бути кримінальна караність відповідної дії); інші — правочини, що порушують цивільно-правові норми (заборони, виражають основи суспільних відносин: соціально-економічної системи, прав і свобод громадян тощо).

Правопорядок — одна з основних складових частин громадського порядку, що складається в результаті здійснення різних видів соціальних норм, що регулюють різноманітні сфери суспільного життя і що розрізняються між собою характером і неоднаковим способом впливу на поведінку людей (звичаї, норми моралі, правила діяльності громадських організацій та ін.). Правопорядок регламентується правовими нормами, прийнятими в установленому в даній державі порядку. Як певний стан регульованих правом суспільних відносин правопорядок характеризується реальним рівнем законності, забезпечення і реалізації суб'єктивних прав, дотримання юридичних обов'язків усіма суб'єктами правовідносин.

Під основами правопорядку слід розуміти найбільш істотні, основоположні норми про соціально-економічний устрій суспільства, наслідком недотримання яких може бути порушення територіальної цілісності країни, політичного і економічного суверенітету, соціальної стабільності. Найбільш значущі повноваження суб'єктів права закріплені Конституцією України. Зокрема, це: право власності, інші речові і майнові права, особисті немайнові права, політичні права, трудові права тощо.

Дії, які посягають на зазначені права, найчастіше відбуваються у формі кримінально караних діянь або адміністративних проступків: протизаконні правочини з наркотиками і з валютою, незаконна торгівля зброєю тощо. Можливо посягання на основи правопорядку і при відсутності явних ознак злочину (наприклад, приватизація державного та муніципального майна за штучно заниженими цінами, договори вкладників з «фінансовими пірамідами», незаконна купівля-продаж землі, укладання правочинів, що тягнуть за собою істотне обмеження конкуренції тощо).

Під моральністю як критерієм недійсності може розумітися серйозне аморальне діяння, що суперечить прийнятим у суспільстві уявленням про справедливість, добро, людяність, гідність, совість, які не залежать від національної, етнічної, релігійної приналежності суб'єкта цивільного права.

Отже, дана норма дає можливість відмежувати найбільш небезпечні правочини, що суперечать нормативним актам. Саме їх можна назвати правопорушеннями, адже для застосування цієї норми необхідна наявність як об'єктивного (протиріччя основам правопорядку (інтересам держави і суспільства) та моральності (його моральним засадам)), так і суб'єктивного (умисел) критеріїв.

Вважаємо за необхідне доповнити зміст ЦК України правовими визначеннями категорій «правопорядок» і «моральність», що звуть можливість суддівського розсуду в застосуванні даної норми і дасть можливість кожному учаснику відповідного правочину найбільш точно кваліфікувати свої дії і усвідомлювати можливі негативні для себе наслідки.

Деревнин Владимир Сергеевич

Национальный университет «Одесская юридическая академия»,
кандидат юридических наук, доцент,
доцент кафедры гражданского права

ПОНЯТИЕ, ПРИЗНАКИ И ОСОБЕННОСТИ ПРАВОВОЙ ПРИРОДЫ ИНТЕРЕСА В ГРАЖДАНСКОМ ПРАВЕ

Наиболее часто в научной литературе дискутируется вопрос, считать ли интерес категорией субъективной, объективной или имеющей двойную сущность. Интерес в общей теории права может рассматриваться как феномен, имеющий объективные и субъективные характеристики [1].

Данной точки зрения придерживаются в психической настроенности субъекта интереса по адресу какого-либо объекта (явления). Объективная сторона интереса состоит в некоторой независимости, обособленности интереса от его субъекта. То есть интерес существует как факт окружающей нас действительности. Интерес — это определенная потребность в чем-либо. Потребность порождает интерес, становясь его содержанием. Таким образом, являясь первичной по отношению к интересу, потребность руководит интересом. Интерес выступает связующим звеном между разного рода благами и субъективными правами. По поводу материального блага возникает имущественное правоотношение, и его возникновение связано с имущественным интересом. Аналогично — с нематериальным благом. Неимущественный интерес может присутствовать в имущественном правоотношении и наоборот. Например, так называемый сервитут вида дает право управомоченному имущественное право, заключающееся в возможности запрещать соседу возводить